

1. mai-tale

Taler

Hans Olav Felix

Dato

1 mai 2008

Sted

Trondheim

1 Kamerater, gratulerer med dagen.

1. mai er arbeidernes dag, og en dag for å markere vår internasjonale solidaritet. I den anledning, så foregår det en innsamling. Pengene skal gå til Norsk
5 Folkehjelps arbeid i Sør-Sudan. Millioner amennesker ar avhengige av Norsk Folkehjelps sjukehus i Sør-Sudan. Det er mangel på materiell, og på personell på sjukehusene. Norsk Folkehjelp jobber intenst for å lære opp mer helsepersonell. Jeg oppfordrer dere alle til å bidra. Sudan er bare et av mange eksempler i
10 verden, med urettferdighet og store forskjeller. For oss er demokrati en selvfølge. Et demokrati som inneholder retten til å mene hva vi vil. Vi velger våre politikere i frie valg, og Stortinget velger en regjering med bakgrunn i folkets valg.

I mange land i verden er det ikke slik. Vi har i den senere tid vært vitne til at
15 valget på ny president i Kenya har blitt manipulert av sittende president. Resultatet er en voldsbølge med mange drepte, og enda flere som har vært nødt til å flykte fra sine hjem. President Mugabe i Zimbabwe var en frigjøringshelt, da han tok over makta fra Ian Smith i det daværende Rhodesia. Mugabe har utvikla seg tilå bli en despotisk diktator, som har pint, trakassert og myrda sitt folk.
20 Dette har ikke minst gått ut over faglig tillitsvalgte. Diktator Mugabe nekter å bøye seg for demokratiet. Det er få som tviler på at det er et gigantisk valgfusk han bedriver nå, for å hindre at han må gi fra seg makta, til opposisjonens Zvangerai, som er den egentlige vinner av valget i Zimbabwe. Vi skal love Mugabe en ting: Norsk og internasjonal fagbevegelse skal hver eneste dag støtte
25 våre fagforeningskamerater, helt til de er kvitt Mugabe. Derfor så vil jeg rette en stor takk til havnearbeiderne i Durban, som med støtte av den internasjonale transportarbeiderføderasjonen nektet å ta i land 77 tonn med våpen fra Kina. Våpen som er tenkt frakta gjennom Sør-Afrika til Zimbabwe, og som Mugabe ikke vil ha skrupler om å bruke mot egne landsmenn for å klore seg til makta.

Sørafrikanske myndigheter har gitt godkjent transitt gjennom landet. Men det vil altså ikke havnearbeiderne ha noe av. Og de får støtte av lastebilsjåførene i Sør-Afrika, som nekter å transportere denne lasta gjennom landet, om den eventuelt skulle bli landsatt. Skipet har nå returnert til Kina, etter at det først
35 prøvde å gå til Mosambik og Tanzania, hvor de også blei nekta å losse sin last.

Dette beviser at fagbevegelse fungerer med kraft, også over landegrensene.

I anledningen situasjonen i Zimbabwe er jeg glad for at Norge har en
40 statsminister som tydelig sier fra om hva Norge mener om situasjonen i landet. Mister Mugabe internasjonal støtte, først og fremst fra sine nabostater, ja så mister han også makta. Derfor er internasjonal solidaritet fra fagbevegelsen og diplomatisk press fra andre nasjoner viktig.

Jeg skulle ønske vår statsminister hadde vært like tydelig i andre situasjoner. Som for eksempel i saken Mordechai Vanunu. Her skulle Stoltenberg feid all
byråkratisk og diplomatisk visvas tilside ved å invitere Mordechai Vanunu til Norge, og innvilge han politisk asyl. Vanunu har sittet 20 år i fengsel etter at han
gjorde verden oppmeksom på at Israel produserte atomvåpen. Tenke deg om
50 Vanunu hadde vært iraker eller iraner, og hadde lagt frem bevis på at det blei produsert masseødeleggelsesvåpen i de landene. Ja, da hadde han vært en helt i Vesten, og ville blitt tatt imot med åpne armer. Så jeg har en oppfordring til den norske regjeringen: Vis raushet, la Mordechai Vanunu få politisk asyl i Norge.

I Midtøsten er det humanitær krise. Forholdene i Gaza er forferdelig forverret, stadig. I tillegg er det politisk krise i Palestina. Alt dette skyldes Israels okkupasjon av palestinsk land. Israels apartheid-politikk, ved å bygge en skammens mur som skiller mennesker fra hverandre, og i Israels bygging av ulovlige bosettinger. Israel bryter menneskerettighetene hver dag, og israelske
60 myndigheter fortsetter å okkupere land i strid med FNs vedtak om at Israel skal trekke seg tilbake til grensene, slik disse var i 1967. Israel straffer det palestinske folk nådesløst, og skiller ikke på om kvinner og barn drepes i jakten på palestinske aktivister.

65 Ingen kan forsvare bruk av terror og selvmordsbombere. Men det har en årsak som kan forklares.

I august tennes den olympiske ild i Beijing. Også OL-arrangør Kina bryter

70 menneskerettighetene, både for folk og opposisjonelle, og ved å drive grov
utnyttelse av arbeidsfolk. Verdenssamfunnet må legge press på kinesiske
myndigheter, slik at ytringsfriheter og demokrati etableres. Uten at dette skjer,
vil de gigantiske idrettslekene i Kina få en vond bismak. For fagbevegelsen
75 kjempe for en verden med mer anstendighet, mer toleranse og respekt for alles
rett til verdig liv.

Gode venner, for en tid tilbake var jeg i en diskusjon med en kollega. Jeg hadde
en situasjonsbeskrivelse om at tingenes tilstand i Norge, som hun syntes var vel
80 negativ, hvorpå hun hadde følgende replikk: "Det å være født i Norge, det er
som å skulle ha vunnet hovedgevinsten i LOTTO en gang i året". Sammenlignet
med verden rundt oss, så har jo hun helt rett. Men det behøver ikke bli slik. Selv
med våre naturrikdommer, var det ikke gitt at vårt samfunn skulle utvikle seg til
et land i verden hvor det er minst forskjell på folk. Arbeiderbevegelsen har
85 gjennom mer enn 100 år kjempa slik at arbeiderklassen har økt sin velstand,
jamnt og trutt. Fagbevegelsen, i samarbeid med partiene på venstresida, har i
høyeste grad bidratt til dette. Men dette har ikke kommet seg sjøl. Det har vært
gjennom et bevisst og målretta arbeid, i stor grad i samarbeid med skiftende
Arbeiderparti-regjeringer. Dagens Stoltenberg-regjering har også kommet i
90 posisjon takket være fagbevegelsens engasjement i valgkampen 2005. LO sendte
samtlige partier en rekke spørsmål, om deres standpunkter i sentrale
arbeidslivsspørsmål, som var basert på innspill fra 44.000 medlemmer.
Regjeringen har ikke levert på alt, men en rekke krav er innfridd, som for
eksempel: Lovfesta OTP til alle, sikre videreføring av dagens AFP, garanti for
95 fortsatt sjukepengen fra dag en, reverseringer av en rekke endringer i
Arbeidsmiljøloven som Bondevik II innfridde, stans av privatisering og tiltak
mot sosial dumping. Dette er bare noen eksempler av mange som Regjeringen
har levert. Vi er ikke like fornøyd med alle løsningene, men jeg er sikker på at jeg
ikke kunne stått og hatt en positiv oppsummering her i dag hvis vi hadde hatt en
100 Bondevik III ved makta.

Dere i Trondheim har fulgt konseptet med å stille krav til partiene ved to
kommunevalg. Sist ved valget i fjor høst. Det har dere gjort med stor suksess, slik
at partiene på venstresida vant en suveren seier i Trondheim sist høst. Dette er
105 noe LO sentralt bør ta lærdom av, når LO skal engasjere seg i
stortingsvalgkampen neste år. Det er bare fagbevegelsen som kan sørge for at
også partiene på venstresida holder seg til venstre, og ikke går mot sentrum i

politikken.

110

Men. Angående det å være født i verdens rikeste land. Det er et paradoks at det finnes fattigdom i Norge. Det er mange som ikke ha fått sin rettverdige og rettmessige del av velstandsøkningen. Barnefattigdom i et av verdens beste land å bo i er fullstendig uakseptabelt. Det blir en av den rødgrønne regjeringens store
115 utfordringer framover. Det er også mange som rammes av hver rente som skyter i været, skaffer folk en ukontrollert boliggjeld. Og det er mange som faller utenfor på grunn av sjukdom, rusproblemer og så videre.

Vi må ikke lukke øynene for dette. Vi krever at regjeringen tar grep umiddelbart,
120 på en slik måte at fattigdom bekjempes. Bekjemper vi fattigdom, bekjemper vi forskjeller.

Det har vært en sterk økning i antall arbeidsinnvandrere til Norge. I mars 2008 var det registrert 85.000 som hadde gyldig arbeidstillatelse. Dette er en økning
125 på 25.000 siden mars 2007. Det er polske arbeidere som topper statistikken, men også land som Tyskland og Litauen kommer høyt på lista. Til tross for offisielle tall, så er det mange som hevder at det er rundt 200.000 arbeidstakere fra de nye EU-landene i Norge. Det betyr at mørketallene er store, og at det er mye svart økonomi i tilknytning til arbeidsinnvandringa. Den økende
130 arbeidsinnvandringa har pågått siden begynnelsen av 2000-året. De første store sakene dukket opp i 2003, og fikk en kraftig økning etter utvidelsen av EU fra 1. mai 2004. Den økende veksten i vikarbyråene bidrar sterkt til den negative utviklingen. Vi har stilt krav om flere tiltak for å få et effektivt regelverk mot sosial dumping. Den rødgrønne regjeringa har innfridd en rekke krav. Men dette
135 er en kamp vi må være beredt til å føre i mange år fremover. Så lenge det er store forskjeller i levevilkår mellom landene, og stor arbeidsledighet i enkelte land, så vil alltid noen arbeidsgivere se sin mulighet til å utnytte situasjonen. Disse arbeidsgiverne er uavhengige av at arbeidstakerne ikke kjenner sine rettigheter og tilsynsvirksomheten. Så myndighetene og fagbevegelsen er for dårlig utbygd.
140 Det er derfor viktig at både myndighetene og fagbevegelsen tar disse problemene på alvor, og bruker nødvendige ressurser på denne kampen.

Tiltakene som Regjeringa har bestemt for å hindre sosial dumping er bra, men ikke nok. Spørsmålet er også om eventuell implementering av Tjenestedirektivet
145 kommer i konflikt med de tiltak fagbevegelsen mener er nødvendig, om direktivet ellers vil ha forrang i forhold til norsk arbeidsrett, regelverk, og

dermed bidra til sosial dumping. Vår skepsis, om opphavslandsprinsippet ikke gjelder lenger, etter at teksten ble fjerna slik den opprinnelig sto, i
150 bolkesteindirektivet, er ikke blitt styrka etter Fafo-utredningen.

Skepsisen har ikke blitt mindre etter at Sverige og svensk fagbevegelse tapte den såkalte Vaxholm-saka. I dommen slås det ettertrykkelig fast at opprinnelighetslandsprinsippet og tariffavtaler også gjelder i vertslandet.
155 Likeledes reises det også tvil om ILO-konvensjonen '94 er tillatt, slik vi har kjempa fram overfor Regjeringen og norske kommuner. Myndighetene og innbyggernes og LOs krav om ID-kort på byggeplasser er også tvilsomt, i følge direktivet. Det samme gjelder antikontraktørklausulen som vi har i Norge. Blir norsk arbeidsrett underrett av EU-retten?

160 Direktivet griper ikke inn mot nasjonal rett, som representerer fellesskapsretten. Dermed er den nasjonale arbeidsretten ikke uangripelig, men prinsipielt underordna EU-retten. Ved sluttbehandlingen i EU-parlamentet i november 2006, forsøkte sosialdemokratene å dempe denne underordninga ved å foreslå
165 en sideordning. Direktivet skulle ikke gripe inn mot arbeidsrettslige regler som er i samsvar med fellesskapsretten og nasjonal rett og praksis. Men da fikk sosialdemokratene klar beskjed om at noe slikt ville få hele kompromisset fra februar til å ryke. Dermed bøyde de seg for den underordninga som var avvist i kompromisset.

170 EU-kommisjonen la i april 2006 fram et forslag til forordning og såkalte lovvalgsregler. Det er regler som skal avklare hvilken lov som gjelder når lover fra ulike EU-land kolliderer. Om tjenesteyter står i det forslaget til forordningen: "Tjenesteytelsesavtaler er underlagt loven i det land hvor tjenesteyter har sitt
175 vanlige oppholdssted". Betyr dette at opphavslandsprinsippet her kommer inn direkte bakveien?

En konklusjon: Jeg er ikke beroliga med hensyn til at tjenstedirektivet ikke vil være til hinder for at vi kan ha strengere regler til formål for å hindre sosial
180 dumping. Med andre ord: Det er ingen grunn for LO til å endre standpunkt. Vi vil derfor fremdeles jobbe for at Regjeringen skal ta i bruk reservasjonsretten. I den anledning vil vi også jobbe for at et samla LO står bak et slikt krav. LO-kongressen 2009 må sette direktivet på dagsorden.

185 Regjeringa må ikke sluttbehandle tjenstedirektivet før fristen går ut ved

årsskiftet 2009/2010. Tjenestedirektivet skal ikke bli en del av norsk lov.

190 Siden 1909 har vi ved lov sikra at norske vannfall og anlegg for produksjon av el-
kraft skal være offentlig eie. Private har fått konsesjon for å bygge og drifte
anlegg under betingelse av at alt skal tilfalle Staten vederlagsfritt etter 60 år.
Private norske interesser meldte den Norske Stat inn for ESA, med påstand om
at hjemfall forskjellsbehandla private og offentlige eiere. ESA sa seg enig i dette,
og anmoda Norge om å rette seg etter deres fortolkninger. I ettertid har saka
195 blitt utreda ved en såkalt norsk offentlig utredning. Flertallsinnstillingen fra
utvalget gikk ut for en løsning som i praksis ville betydd en privatisering av
norsk lov. Regjeringa har så langt stått imot, både gjennom EFTA-domstolen
som vi blei stilt overfor av ESA, og hvor vi tapte, og ved å innføre en såkalt
provisorisk lovanordning, som betyr at alt skal være offentlig eid.

200

Men nå er det vel sendt ut et forslag, hvor den provisoriske loven gjøres om til
en ny lov. Det forslaget som nå er lagt fram får våre varsellamper til å lyse igjen.
Jeg kan ikke forstå at Regjeringa følger opp sine gode intensjoner i den
provisoriske lovanordningen ved å gå stikk imot disse intensjonene i sin
205 høring. Vi understreker nå at private kan eie inntil 1/3, og de foreslår utleie
inntil 30 år, med opsjon på nye 30 år. Videre kan drift og vedlikehold settes bort
til andre, hvilket igjen betyr tap av våre arbeidsplasser og tapper av
eierkommunenenes kompetanse på drifting og vedlikehold av vannkrafta. Blir
forslaget til Regjeringa vedtatt slik det foreligger, vil det bety at de som har villet
210 hjemfallsinstituttet til livs, har vunnet kampen. Det vil åpne for privatisering av
vannkrafta, hvor først og fremst de store utenlandske kraftgigantene vil gå inn
på eiersida, kombinert med lange leiekontrakter. Dette må ikke skje. Derfor må
vi vekke Regjeringa og bringe tilbake hva som ligger i intensjonene i dagens
lovverk.

215

Så til tariffoppgjøret. Tariffoppgjøret er det mest omtalte og forberedte
oppgjøret på mange år. LOs representantskap bestemte at forhandlingene skulle
samordnes. Hovedårsaken til det, var at representantskapet anså muligheten til å
få et best mulig AFP-resultat ved et samordna oppgjør. I tillegg til AFP ved
220 kravet om reallønnsvekst til alle, og ekstratillegg til lavtlønnte viktigst. Resultatet i
oppgjøret mellom LO og NHO betyr reallønnsvekst til alle, og for første gang er
det gitt et lavlønns tillegg som er større enn det generelle tillegget.
Lavlønns tillegget er gitt til alle som er omfatta av tariffavtaler, med
gjennomsnitt 90 % eller mindre enn gjennomsnittsinntekten for alle avtalene.

Dette har stor betydning for mange av LOs medlemmer, og blant disse en stor kvinneandel.

230 Men dessverre er det noen som faller utenfor. Det fins mange som tjener under 90 % og som ikke får tillegget, fordi gjennomsnittsinntekten i deres bransje er over 90 %. Mest rettferdig hadde det derfor vært hvis vi kan finne en løsning som gjør at slike tillegg gis individuelt. Og dette er en utfordring ved framtidige oppgjør.

235 Som sagt: Hovedårsaken til samordninga var AFP-kravet. Et krav som har sin forankring i LO-kongressen 2005, hvor pensjonsreformen var den største og viktigste enkeltsaken på kongressens dagsorden. Det var da hovedslaget sto - om hvilke standpunkt LO skulle ha, jamfør forslag til ny alderspensjon i Folketrygden.

240 El- og It-forbundet hilste ikke Folketrygden velkommen, hvor det het så flott at "Fra 2010 innføres fleksibel pensjonsalder, hvor man kan gå av når man vil fra 62 år og utover." Det høres bra ut, men baksiden av medaljen er at det samme totale pensjonsforbruk er lik. Man blir per år mindre dess tidligere du går ut, du
245 går av med pensjon.

Vi ønska en videreføring av 40 års opptjening av besteårsregelen, ikke allårsregelen. Vi ønska reallønnsvekt på pensjonene, og ikke indeksering. Og vi var definitivt imot at den årlige pensjonen skal bli mindre, alternativt må du stå
250 lenger i arbeid, ettersom den gjennomsnittelige levealderen øker. Altså, den såkalte levealdersjusteringa.

Det var mange som tilslutta seg disse standpunktene i 2005, men ikke nok. Så vi tapte pensjonsslaget på kongressen. I dag kan vi bare spekulere i om vi hadde
255 hatt et annet vedtak i Stortinget, hvis vår linje hadde fått gjennomslag. Sikkert er det, at LO er den eneste organisasjonen som kunne ha vært sterk nok.

Men når det er sagt: Jeg bøyer meg for et kongressvedtak, og det har derfor aldri vært snakk om en omkamp i forbindelse med tariffoppgjøret i år. Det
260 kongressen vedtok, var et absolutt forutsetning at avtalefestet pensjon skulle opprettholdes. At levealdersjusteringens avkortningseffekt ikke skulle komme til anvendelse før ordinær pensjonsalder på 67 år var nådd, og at heving av normalpensjonsalderen må innebære at AFP-perioden forlenges tilsvarende.

Det er gått 20 siden AFP ble vedtatt for første gang. Dengang i 1988 gjaldt den kun for de som hadde fylt 66 år. Og AFP slik vi kjenner den i dag, med mulighet til å gå av ved 62 år, er kun 10 år gammel. Gjennom AFPs 20årige historie har det vært et tema ved forhandlingene, omtrent ved hvert annet tariffoppgjør, senest på oppgjøret ved [utydelig] i 2006. Vi som har vært aktive helt siden LO-kongressen i 1985 husker at vi primært ønska en folketrygd, hvor man kunne gå av ved 60 år, med 66 % av lønna i pensjon. AFP ble et alternativ mot dette målet.

275 Den AFPen vi har forhandla fram i 2010, er et tilpassa tillegg til folketrygden. Politikerne har fått sin vilje gjennom der, det lå i korta da vi gikk til forhandlingene. Men for å få gjennom dette, har Regjeringa vært nødt til å bidra så det monner.

280 For det første kan alle som er født mellom 1948 og 1954 takke LO for at levealdersjusteringa, og derved reduseringa av den årlige pensjon, er halvert. Det gjelder uavhengig av om man er på tariffavtale eller ikke. Alle med tariffavtale er kompensert ytterligere livet ut. Vi har sikra AFP i uoverskuelig framtid, men vi har ikke per i dag, i 2008, sikra kompensasjon for økt levealder for de som fyller 285 62 år i 2025 og senere.

Men vi har et godt verktøy til å gjøre noe med dette. Gjennom partenes årlige evaluering av den nye AFP-ordninga fra 2010, og i den anledning skal det senest i 2017 tas en oppsummering som vil danne grunnlag for en reforhandling, 290 enten ved tariffoppgjøret 2017 eller 2018.

Akkurat som LO har klart gjennom fem forhandlinger over ti år, 1986 til 1998, å flytte aldersgrensen fra 66 til 62 år, samtidig som de har forhandla fram tilskudd, gunstige skatteordninger fra myndighetene, ja, så skal det også komme 295 forhandlinger, senest i 2018, sørge for å videreutvikle ordningen slik at de som går av etter den tid, ikke skal lide store tap ved å gå av ved 62 år.

Fordi målsettingen må fremdeles være minst 66 % i pensjon av lønnsnivået, uavhengig av når du tar ut din folketrygd.

Kampen mot uønska deltid må forsterkes. På alle arbeidsplasser - i rettssalen, i lokalpolitikken og innen kommunal virksomhet, florerer det med små

305 stillingsbrøker. Tusenvis av ansatte tvinges fortsatt til å jobbe deltid mot sin
vilje. 3 av 4 av de 356.000 deltidstilsatte er kvinner. 60.000 er undersysselsatte,
og 4 av 5 av disse er kvinner. De søkte mer aktivt arbeid, og kune begynne med
lenger arbeidstid straks, men de ble ikke gitt noe tilbud. De fleste midlertidige
ansatte er også kvinner. Det er vanligere for kvinner enn for menn å jobbe skift
turnus. Kravet om endelig å få likestilt tredelt turnus, ville helkontinuerlig skift
310 med hensyn til arbeidstid over året, er et viktig kvinnekraft, likestillings- og
likelønnskraft.

Det er bra at Regjeringen nå har satt ned et ekspertutvalg, for å se disse
utfordringene i sammenheng. Denne våren har likestillingskommisjonen og
315 mannspanelet lagt fram forslag. De er gode innspill til konkrete handlinger i
likestillingskampen. Fagbevegelsen skal ta ansvar på alle områder, i kampen for
lik lønn og likestilling.

Med dette takker jeg, og ønsker nok en gang gratulerer med dagen.

320
Kilde

www.elogit.no

Emner

325 1. mai-tale, Arbeiderbevegelsen, Hjemfallsrett, Tariffoppgjør

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/1-mai-tale>

330

335

340